

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Fjerde Afdeling)

20. januar 2021 *

»Appel – konkurrence – karteller – afgørelse, hvorved der fastslås en overtrædelse af artikel 101 TEUF – bøder – annulation – tilbagebetaling af bødens hovedbeløb – artikel 266 TEUF – morarenter – sontring mellem morarenter og udligningsrenter – renteberegning – artikel 90, stk. 4, litra a), andet punktum, i delegeret forordning (EU) nr. 1268/2012«

I sag C-301/19 P,

angående en appel i henhold til artikel 56 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol, iværksat den 11. april 2019,

Europa-Kommissionen ved F. Dintilhac, P. Rossi og F. Jimeno Fernández, som befuldmægtigede,

appellant,

den anden part i appelsagen:

Printeos SA, Alcalá de Henares (Spanien), ved abogados H. Brokelmann og P. Martínez-Lage Sobredo,

sagsøger i første instans,

har

DOMSTOLEN (Fjerde Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, M. Vilaras (refererende dommer), og dommerne N. Piçarra, D. Šváby, S. Rodin og K. Jürimäe,

generaladvokat: G. Pitruzzella,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

* Processprog: spansk.

Dom

- 1 Europa-Kommissionen har med sit appelskrift nedlagt påstand om ophævelse af Den Europæiske Unions Rets dom af 12. februar 2019, Printeos mod Kommissionen (T-201/17, herefter »den appellerede dom«, EU:T:2019:81), hvorved Retten, idet den gav delvist medhold i Printeos SA's søgsmål, dømte Den Europæiske Union, repræsenteret ved Kommissionen, til at erstatte det tab, som Printeos SA havde lidt på grund af den manglende betaling til dette selskab af et beløb på 184 592,95 EUR, som det i medfør af artikel 266, stk. 1, TEUF havde krav på for påløbne morarenter for perioden fra den 9. marts 2015 til den 1. februar 2017 til opfyldelse af Rettens dom af 13. december 2016, Printeos m.fl. mod Kommissionen (T-95/15, EU:T:2016:722), og bestemte, at denne erstatning skulle forhøjes med morarenter fra afsigelsen af den appellerede dom og indtil det fulde erstatningsbeløb var blevet betalt, til den sats, som er fastsat af Den Europæiske Centralbank (ECB) for dennes vigtigste refinansieringstransaktioner (herefter »ECB's refinansieringssats«), forhøjet med tre og et halvt procentpoint.
- 2 Printeos har iværksat en kontraappel, hvormed dette selskab har nedlagt påstand om delvis ophævelse af punkt 2 i den appellerede doms konklusion, der angår begyndelsestidspunktet for den nævnte forhøjelse.

Retsforskrifter

Forordning (EF) nr. 1/2003

- 3 Artikel 31 i Rådets forordning (EF) nr. 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i [artikel 101 TEUF og 102 TEUF] (EFT 2003, L 1, s. 1), der har overskriften »Prøvelse ved Domstolen«, bestemmer følgende:

»Domstolen har fuld prøvelsesret med hensyn til klager over beslutninger, hvorved Kommissionen fastsætter en bøde eller en tvangsbøde. Den kan ophæve, nedsætte eller forhøje den pågældende bøde eller tvangsbøde.«

Finansforordningen

- 4 Artikel 78 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU, Euratom) nr. 966/2012 af 25. oktober 2012 om de finansielle regler vedrørende Unionens almindelige budget og om ophævelse af Rådets forordning (EF, Euratom) nr. 1605/2002 (EUT 2012, L 298, s. 1, herefter »finansforordningen«), der havde overskriften »Fastlæggelse af fordringer«, bestemte følgende:

»1. Fastlæggelse af en fordring er den handling, hvorved den ansvarlige anvisningsberettigede:

- a) kontrollerer eksistensen af debtors gæld
- b) fastslår eller kontrollerer gældens tilstedeværelse og størrelse
- c) kontrollerer, at gælden er forfalden.

2. Egne indtægter, der overdrages til Kommissionen, og enhver fordring, der er sikker, opgjort og forfalden til betaling, fastlægges ved en indtægtsordre, der sendes til regnskabsføreren, efterfulgt af en debetnota, der stiles til debitor, begge udarbejdet af den ansvarlige anvisningsberettigede.

3. Uretmæssigt udbetalte beløb inddrives.

4. Kommissionen tillægges beføjelse til at vedtage delegerede retsakter i overensstemmelse med artikel 210 vedrørende fastsættelse af detaljerede regler for fastlæggelse af fordringer, herunder procedurer og bilag, samt af morarenter.«

- 5 Finansforordningens artikel 83, der havde overskriften »Bøder, tvangsbøder og påløbne renter pålagt af Kommissionen«, fastsatte følgende:

»1. Beløb modtaget i form af bøder, tvangsbøder og sanktioner samt påløbne renter eller andre deraf hidrørende indtægter bogføres ikke som budgetindtægter, så længe afgørelserne herom kan underkendes af Den Europæiske Unions Domstol.

2. De i stk. 1 nævnte beløb bogføres som budgetindtægt hurtigst muligt og senest i året efter, at alle retsmidler er udtømt. De beløb, der tilbagebetales til den enhed, der udbetalte dem, efter en dom afsagt af Den Europæiske Unions Domstol, bogføres ikke som budgetindtægt.

[...]

4. Kommissionen tillægges beføjelse til at vedtage delegerede retsakter [...] vedrørende fastsættelse af detaljerede regler for beløb i form af bøder, tvangsbøder og påløbne renter.«

- 6 Finansforordningens artikel 92 med overskriften »Tidsfrister« bestemte følgende:

»1. Fristen for gennemførelse af betalinger er:

- a) 90 kalenderdage ved delegationsaftaler, kontrakter og tilskudsftaler og -afgørelser, hvor det er særlig vanskeligt at vurdere de tekniske ydelser eller foranstaltninger, og hvor udbetalingen afhænger af godkendelsen af en rapport eller et certifikat
- b) 60 kalenderdage ved alle andre delegationsaftaler, kontrakter og tilskudsftaler og -afgørelser, hvor udbetalingen afhænger af godkendelsen af en rapport eller et certifikat
- c) 30 kalenderdage ved alle andre delegationsaftaler, kontrakter og tilskudsftaler og -afgørelser.

[...]

5. Efter udløbet af de i stk. 1 omhandlede tidsfrister bliver andre kreditorer end medlemsstater berettiget til renter.

6. Kommissionen tillægges beføjelse til at vedtage delegerede retsakter i overensstemmelse med artikel 210 vedrørende fastsættelse af detaljerede regler for frister for betalinger og præcisering af betingelserne for, hvornår for sent betalte kreditorer kan modtage morarenter, der betales over budgetposten for selve udgiften.«

Delegeret forordning (EU) nr. 1268/2012

- 7 Kommissionens delegerede forordning (EU) nr. 1268/2012 af 29. oktober 2012 om gennemførelsesbestemmelser til finansforordningen (EUT 2012, L 362, s. 1) blev vedtaget af Kommissionen på grundlag af finansforordningens artikel 78, stk. 4.

- 8 Artikel 80, stk. 3, i den delegerede forordning nr. 1268/2012 fastsatte følgende:

»Debetnotaen er en underretning af debitor om følgende:

[...]

b) [H]vis gælden betales inden fristens udløb, beregnes der ikke morarenter.

[...]«

- 9 Denne forordnings artikel 83 med overskriften »Morarenter« har følgende ordlyd:

»1. Enhver fordring, som ikke er indfriet inden udløbet af den frist, der er omhandlet i artikel 80, stk. 3, litra b), er rentebærende efter stk. 2 og 3 i denne artikel, jf. dog de særlige bestemmelser, der følger af anvendelsen af sektorspecifikke forordninger.

2. Rentesatsen for fordringer, som ikke er indfriet inden udløbet af den frist, der er omhandlet i artikel 80, stk. 3, litra b), er [ECB's refinansieringssats] den første kalenderdag i den måned, hvor fristen udløber, [...] forhøjet med:

a) otte procentpoint, når baggrunden for fordringen er en offentlig vareindkøbs- og tjenesteydelseskontrakt som omhandlet i afsnit V

b) tre og et halvt procentpoint i alle andre tilfælde.

3. Rentebeløbet beregnes fra den kalenderdag, der følger efter udløbet af den frist, som er omhandlet i artikel 80, stk. 3, litra b), og som er anført i debetnotaen, til den kalenderdag, hvor hele gælden er indfriet.

Den indtægtsordre, der tilsvare beløbet af morarenterne, udstedes, når disse renter rent faktisk inkasseres.

4. I tilfælde af bøder, hvor debitor i stedet for betaling stiller en finansiel garanti, der er godkendt af regnskabsføreren, er den rentesats, der finder anvendelse fra udløbet af den frist, der er omhandlet i artikel 80, stk. 3, litra b), den i stk. 2 i denne artikel omhandlede sats gældende den første dag i den måned, hvor afgørelsen om bødepålæg blev vedtaget, kun forhøjet med halvandet procentpoint.«

- 10 Den nævnte forordnings artikel 90 med overskriften »Inddrivelse af bøder eller andre sanktioner« bestemte følgende:

»1. Når en afgørelse om pålæggelse af en bøde eller en anden sanktion, som Kommissionen har truffet i henhold til [EUF-traktaten] eller Euratomtraktaten, indbringes for Den Europæiske Unions Domstol, indbetaler debitor, indtil alle retsmidler er udtømt, enten midlertidigt de pågældende beløb på den bankkonto, som regnskabsføreren har angivet, eller stiller en finansiel garanti, som kan accepteres af regnskabsføreren. Garantien skal være uafhængig af forpligtelsen til at betale bøden, tvangsbøden eller sanktionen og skal kunne tvangsfuldbyrdes ved første påkrav. Den skal dække fordringens hovedstol og de skyldige renter, jf. artikel 83, stk. 4.

2. Kommissionen sikrer de foreløbigt inkasserede beløb ved at investere dem i finansielle aktiver og dermed garantere pengenes sikkerhed og likviditet, samtidigt med at den sigter mod at opnå et positivt afkast.

[...]

4. Når alle retsmidler er udtømt, og hvis bøden eller tvangsbøden er annulleret eller reduceret, træffes en af følgende foranstaltninger:

- a) [D]e uberettiget inddrevne beløb tilbagebetales med renter til den pågældende tredjemand. I tilfælde, hvor det samlede afkast for den pågældende periode har været negativt, tilbagebetales den nominelle værdi af det uberettiget inddrevne beløb.
- b) [N]år der er stillet en finansiel garanti, frigøres denne.«

11 Artikel 111, stk. 4, i den delegerede forordning nr. 1268/2012 havde følgende ordlyd:

»Efter udløbet af de frister, der er fastsat i finansforordningens artikel 92, stk. 1, er kreditor berettiget til renter på følgende betingelser:

- a) [R]entesatserne er de satser, der er omhandlet i artikel 83, stk. 2, i nærværende forordning.
- b) [R]enterne skal betales for den periode, der går fra kalenderdagen efter udløbet af den frist for betaling, som er fastsat i finansforordningens artikel 92, stk. 1, og indtil betalingsdatoen.

[...]«

Twistens baggrund

12 Twistens baggrund, der er gennemgået i den appellerede doms præmis 1-27, kan med henblik på nærværende sag sammenfattes som følger.

13 Kommissionen fastslog i artikel 1, stk. 5, litra a), i sin afgørelse C(2014) 9295 final af 10. december 2014 om en procedure i henhold til artikel 101 [TEUF] og EØS-aftalens artikel 53 (AT.39780 – Konvolutter) (herefter »2014-afgørelsen«), at Printeos havde overtrådt artikel 101 TEUF og artikel 53 i aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde af 2. maj 1992 (EFT 1994, L 1, s. 3), idet selskabet i perioden fra den 8. oktober 2003 til den 22. april 2008 havde deltaget i et kartel, der var indgået og gennemført på det europæiske marked for standard-katalogkonvolutter og specialtrykte konvolutter, herunder i Danmark, i Tyskland, i Frankrig, i Sverige, i Det Forenede Kongerige og i Norge.

14 I denne afgørelses artikel 2, stk. 1, litra e), pålagde Kommissionen Printeos en bøde på 4 729 000 EUR med solidarisk hæftelse sammen med visse af selskabets datterselskaber på grund af den konstaterede overtrædelse.

15 I henhold til denne afgørelses artikel 2, stk. 2, skulle den pålagte bøde betales inden for tre måneder efter, at der var givet meddelelse herom.

16 I 2014-afgørelsens artikel 2, stk. 3, var følgende angivet:

»Ved udløbet af denne frist pålægges der automatisk renter til [ECB's refinansieringssats] den første dag i den måned, hvor denne afgørelse blev vedtaget, forhøjet med tre og et halvt procentpoint.

Hvis en virksomhed, der er omhandlet i artikel 1, har anlagt sag, dækker denne virksomhed bødebeløbet fra forfaldsdagen enten ved at stille en finansiel garanti, som kan accepteres, eller ved midlertidigt at betale bødebeløbet i overensstemmelse med artikel 90 i [den delegerede forordning nr. 1268/2012].«

- 17 2014-afgørelsen blev meddelt Printeos den 11. december 2014. Ved e-mail af 16. februar 2015 mindede Kommissionen Printeos om, at den bøde, der var blevet pålagt ved denne afgørelse, skulle dækkes inden for tre måneder efter, at der var givet meddelelse om afgørelsen, og at selskabet, såfremt det besluttede at anlægge et annulationssøgsmål ved Retten, enten skulle stille en tilstrækkelig bankgaranti eller foretage en midlertidig betaling af bøden.
- 18 Til denne e-mail havde Kommissionen vedhæftet en note med overskriften »Information Note on Provisionally Paid or Guaranteed Fines« (orienterende note om bøder, som er genstand for en midlertidig betaling eller en garanti) af 20. juli 2002, hvori bl.a. følgende var anført:

»[...] regnskabsføreren opkræver midlertidigt de bøder, der er genstand for et søgsmål ved Den Europæiske Unions Domstol, fra den berørte virksomhed, eller anmoder denne om at stille en garanti. Når alle retsmidler er udtømt, opføres de midlertidigt opkrævede beløb og renterne heraf på budgettet eller tilbagebetales helt eller delvist til den berørte virksomhed.

[...]

I tilfælde af bøder, der pålægges af Kommissionen fra 2010, investerer sidstnævnte de beløb, som midlertidigt er blevet udbetalt, i en fond med en portefølje af aktiver, hvis eksponering er begrænset til statslige kreditrisici med en høj kreditvurdering, med en restløbetid på højst [to] år, og som vil blive forvaltet gennem Kommissionens tjenestegrene.

Såfremt Domstolen annullerer bøden helt eller delvist, tilbagebetaler Kommissionen det annullerede beløb helt eller delvist, forhøjet med et garanteret afkast.

Dette garanterede afkast er baseret på indtjeningen for den specifikke referencefond, målt på investeringsperioden. [...]«

- 19 Dels anlagde Printeos den 20. februar 2015 et søgsmål ved Retten med principal påstand om annulation af 2014-afgørelsen, for så vidt som afgørelsen angik dette selskab, dels betalte selskabet den 9. marts 2015 midlertidigt den bøde, som det var blevet pålagt ved denne afgørelse.
- 20 Det af Printeos betalte bødebeløb blev deponeret i en fond med finansielle aktiver (herefter »BUFI-fonden«), som var oprettet i henhold til Kommissionens afgørelse K(2009) 4264 endelig af 15. juni 2009 om reduktion af risiciene i forbindelse med forvaltning af midlertidigt inkasserede bøder, og som forvaltes af generaldirektoratet (GD) for Økonomiske og Finansielle Anliggender. Denne afgørelse var støttet på artikel 74 i Rådets forordning (EF, Euratom) nr. 1605/2002 af 25. juni 2002 om finansforordningen vedrørende De Europæiske Fællesskabers almindelige budget (EFT 2002, L 248, s. 1), som er blevet erstattet af finansforordningens artikel 83.
- 21 Ved dom af 13. december 2016, Printeos m.fl. mod Kommissionen (T-95/15, EU:T:2016:722), annullerede Retten 2014-afgørelsens artikel 2, stk. 1, litra e). Da der ikke inden for den fastsatte frist blev iværksat nogen appel til prøvelse af denne dom, blev den endelig.
- 22 Den 26. januar 2017 fandt en e-mailudveksling sted mellem Kommissionen og Printeos. Kommissionen underrettede Printeos om, at den ville tilbagebetale dette selskab den midlertidigt betalte bøde som følge af Rettens annulation af 2014-afgørelsen, for så vidt som selskabet herved var blevet pålagt en bøde. Printeos anmodede om, at tilbagebetalingen skulle omfatte renter af dette bødebeløb, beregnet fra tidspunktet for den midlertidige betaling af bøden den 9. marts 2015, til ECB's refinansieringssats, forhøjet med tre og et halvt procentpoint, dvs. til den samme rentesats som den, der er fastsat i 2014-afgørelsens artikel 2, stk. 3, i tilfælde af forsinket betaling. Ved to e-mails af samme dato afslog Kommissionen denne anmodning, idet den anførte, at bøder, der indkasseres midlertidigt – således som angivet i den orienterende note, der var vedhæftet dens e-mail af 16. februar 2015 – bliver investeret i en fond, og i tilfælde af en annulation tilbagebetales, forhøjet med et garanteret afkast

baseret på indtjeningen for referenceindekset. Imidlertid havde denne indtjening været negativ for den periode, hvori det af Printeos betalte bødebeløb var investeret i BUFI-fonden, således at kun denne bødes hovedstol skulle tilbagebetales dette selskab.

- 23 Den 27. januar 2017 gentog Printeos sin anmodning om betaling af renter, idet selskabet støttede sig på artikel 266 TEUF og på dom af 10. oktober 2001, *Corus UK mod Kommissionen* (T-171/99, EU:T:2001:249).
- 24 Den 1. februar 2017 tilbagebetalte Kommissionen Printeos den bøde, som dette selskab havde betalt den 9. marts 2015. Derimod forkastede Kommissionen ved e-mail af 3. februar 2017 de argumenter, som Printeos havde fremført til støtte for sin anmodning om betaling af renter, idet den fremhævede, at valget om at foretage en midlertidig betaling af bøden frem for at stille en finansiel garanti beroede på Printeos' egen beslutning, og at dette selskab var fuldt ud vidende om, at det midlertidigt betalte bødebeløb ville blive investeret i en fond, hvis virkemåde tillige med begrebet garanteret afkast var blevet udførligt forklaret i den orienterende note, der var vedhæftet e-mailen af 16. februar 2015.

Sagen for Retten og den appellerede dom

- 25 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 31. marts 2017 anlagde Printeos et søgsmål med principal påstand om, at Kommissionen skulle tilpligtes at betale dette selskab dels en erstatning på 184 592,95 EUR, svarende til udligningsrenter beregnet af beløbet på 4 729 000 EUR, til ECB's refinansieringssats, forhøjet med to procentpoint, for perioden fra den 9. marts 2015 til den 1. februar 2017, eller med den rentesats, som Retten måtte finde passende, dels udligningsrenter af beløbet på 184 592,95 EUR for perioden fra den 1. februar 2017 indtil den dato, hvor Kommissionen faktisk betalte dette beløb, til ECB's refinansieringssats, forhøjet med tre og et halvt procentpoint, eller med den rentesats, som Retten måtte finde passende, og med subsidær påstand om annulation af Kommissionens to e-mails af 26. januar 2017.
- 26 De to første påstande i Printeos' søgsmål var støttet principalt på artikel 266, stk. 1, TEUF og subsidært på artikel 266, stk. 1, TEUF, artikel 268 TEUF og artikel 340, stk. 2, TEUF såvel som artikel 41, stk. 3, i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder.
- 27 Til besvarelse af Rettens mundtlige spørgsmål under retsmødet anførte Printeos for det første, at selskabet ikke længere ønskede at fastholde artikel 266, stk. 1, TEUF som hovedretsgrundlag – i betydningen et selvstændigt retsmiddel – for søgsmålets første påstand, og for det andet bekræftede selskabet, at det deri indeholdte ord »udligningsrenter« skulle forstås som en henvisning til »morarenter« som omhandlet i præmis 30 i dom af 12. februar 2015, *Kommissionen mod IPK International* (C-336/13 P, EU:C:2015:83). I øvrigt anmodede Printeos ved samme lejlighed om, at forhøjelsen af ECB's refinansieringssats, som omhandlet i søgsmålets første påstand, blev udvidet til tre og et halvt procentpoint.
- 28 Ved den appellerede dom gav Retten delvist medhold i Printeos' søgsmål og dømte Unionen, repræsenteret ved Kommissionen, til at erstatte det tab, som dette selskab havde lidt på grund af den manglende betaling til selskabet af et beløb på 184 592,95 EUR, som det i medfør af artikel 266, stk. 1, TEUF havde krav på for påløbne morarenter for perioden fra den 9. marts 2015 til den 1. februar 2017 til opfyldelse af dom af 13. december 2016, *Printeos m.fl. mod Kommissionen* (T-95/15, EU:T:2016:722). Retten angav endvidere, at den erstatning, som Printeos havde krav på, skulle forhøjes med morarenter fra afsigelsen af den appellerede dom og indtil det fulde erstatningsbeløb var blevet betalt, beregnet ud fra ECB's refinansieringssats, forhøjet med tre og et halvt procentpoint, og i øvrigt frifandt Retten Kommissionen.
- 29 Retten behandlede i den appellerede doms præmis 55-68 spørgsmålet om, hvorvidt der forelå en tilstrækkeligt kvalificeret tilsidesættelse af artikel 266, stk. 1, TEUF.

- 30 Idet Retten bl.a. henviste til dom af 12. februar 2015, Kommission mod IPK International (C-336/13 P, EU:C:2015:83, præmis 29 og 30), bemærkede den i denne sammenhæng i den appellerede doms præmis 56, at i tilfælde af annullation af en afgørelse, hvorved der pålægges en bøde, eller en afgørelse om tilbagebetaling af med urette betalte beløb, er det i retspraksis blevet anerkendt, at den berørte part har ret til at blive genindsat i samme situation, som denne befandt sig i inden denne afgørelse, hvilket bl.a. indebærer tilbagebetaling af det hovedbeløb, som med urette er blevet betalt på grund af den annullerede afgørelse, og betaling af morarenter, idet denne betaling udgør en foranstaltning til opfyldelse af annullationsdommen som omhandlet i artikel 266, stk. 1, TEUF, idet den tilsigter at yde en fast compensation for ikke at kunne råde over en fordring og at tilskynde debitor til at opfylde annullationsdommen hurtigst muligt.
- 31 I den appellerede doms præmis 60-65 behandlede Retten spørgsmålet om, hvorvidt Kommissionens manglende betaling af morarenter til Printeos og anvendelsen af artikel 90, stk. 4, litra a), i den delegerede forordning nr. 1268/2012 udgjorde en opfyldelse af dom af 13. december 2016, Printeos m.fl. mod Kommissionen (T-95/15, EU:T:2016:722), som var forenelig med de krav, der følger af artikel 266, stk. 1, TEUF. Efter denne behandling anførte Retten i den appellerede doms præmis 66, at Kommissionen med urette havde fundet, at denne bestemmelse forhindrede den i at sikre opfyldelsen af sin absolutte og ubetingede forpligtelse til at betale morarenter i henhold til artikel 266, stk. 1, TEUF. Retten tilføjede, at ordene »med renter« som omhandlet i den nævnte artikel 90, stk. 4, litra a), ikke kunne kvalificeres som »morarenter« eller en fast compensation, men udelukkende betegnede et reelt positivt afkast af investeringen af det pågældende beløb.
- 32 Retten fandt derfor i den appellerede doms præmis 67, at Kommissionen i medfør af artikel 266, stk. 1, TEUF som fortolket i retspraksis var forpligtet til som en foranstaltning til opfyldelse af dom af 13. december 2016, Printeos m.fl. mod Kommissionen (T-95/15, EU:T:2016:722), ikke alene at tilbagebetale Printeos den omhandlede bødes hovedbeløb, men ligeledes at betale morarenter til dette selskab.
- 33 I den appellerede doms præmis 68 forkastede Retten Kommissionens argumentation om en eventuel ugrundet berigelse af Printeos på grund af det negative afkast af den pågældende bødes hovedbeløb i den periode, hvori dette hovedbeløb havde været deponeret i BUFI-fonden, idet Retten henviste til, at denne argumentation var i direkte modstrid med den i retspraksis fremhævede logik bag en fast compensation ved tilkendelse af morarenter.
- 34 Følgelig fastslog Retten i den appellerede doms præmis 69, at der forelå en tilstrækkeligt kvalificeret tilsidesættelse af artikel 266, stk. 1, TEUF, som kunne medføre, at Unionen ifaldt ansvar uden for kontraktforhold som omhandlet i artikel 266, stk. 2, TEUF, sammenholdt med artikel 340, stk. 2, TEUF.
- 35 Med hensyn til de øvrige betingelser for, at Unionen kan ifalde ansvar uden for kontraktforhold, bemærkede Retten i den appellerede doms præmis 71, at der forelå en tilstrækkeligt direkte sammenhæng mellem Kommissionens tilsidesættelse af sin forpligtelse til at betale morarenter i medfør af artikel 266, stk. 1, TEUF og den skade, som sagsøgeren havde lidt, og at denne skade svarede til tabet af de nævnte morarenter.
- 36 Hvad angik størrelsen af det tab, der skulle erstattes, fastsatte Retten i den appellerede doms præmis 75 det erstatningsberettigende hovedbeløb til 184 592,95 EUR, idet dette beløb svarede til påløbne morarenter, til ECB's refinansieringssats, forhøjet med to procentpoint, for perioden fra den 9. marts 2015 til den 1. februar 2017. Retten bemærkede i denne doms præmis 73, at Printeos havde nævnt dette beløb i den første påstand i sin stævning uden at være blevet modsagt af Kommissionen.
- 37 Med hensyn til den anmodning, som Printeos havde fremsat under retsmødet, om, at forhøjelsen af ECB's refinansieringssats blev udvidet til tre og et halvt procentpoint, afviste Retten denne, idet den i den appellerede doms præmis 74 anførte, at denne anmodning var indgivet for sent og var i strid med

princippet om, at parternes påstande ikke kan ændres (uforanderlighedsprincippet), og at princippet ne ultra petita var til hinder for, at Retten gik ud over Printeos' krav, således som dette fremgik af den første påstand i selskabets stævning.

- 38 Hvad angik anmodningen om tilkendelse af morarenter under den anden påstand tilkendte Retten i den appellerede doms præmis 76 Printeos morarenter fra afsigelsen af denne dom, indtil det fulde erstatningsbeløb var blevet betalt af Kommissionen, og til ECB's refinansieringssats, forhøjet med tre og et halvt procentpoint. Derimod forkastede Retten denne påstand, for så vidt som den omfattede tilkendelse af morarenter fra den 1. februar 2017.

Parternes påstande for Domstolen

- 39 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

- Den appellerede dom ophæves.
- Der træffes afgørelse om sagens realitet, og Printeos' erstatningspåstand og ulovlighedsindsigelse mod artikel 90, stk. 4, litra a), i den delegerede forordning nr. 1268/2012 forkastes som ugrundede, og påstanden om annullation af de to e-mails af 26. januar 2017 afvises fra realitetsbehandling eller forkastes subsidiært som ugrundet.
- Printeos tilpligtes at betale sagsomkostningerne i begge instanser.

- 40 Printeos har nedlagt følgende påstande:

- Appellen forkastes.
- I modsat fald træffes der afgørelse om sagens realitet, selskabets erstatningspåstand tages til følge ved, at Kommissionen dømmes til at betale en erstatning på 184 592,95 EUR med tillæg af morarenter fra datoen for anlæggelsen af søgsmålet i sag T-201/17, dvs. den 31. marts 2017, og indtil der sker faktisk betaling af disse renter.
- Subsidiært, såfremt selskabets erstatningspåstand forkastes, annulleres Kommissionens afgørelse således som indeholdt i de to e-mails af 26. januar 2017.
- Kommissionen tilpligtes at betale sagsomkostningerne i begge instanser.

- 41 Printeos har med sin kontraappel nedlagt følgende påstande:

- Punkt 2 i den appellerede doms konklusion, der angår forhøjelsen af erstatningen på 184 592,95 EUR med morarenter fra afsigelsen af den nævnte dom, ophæves delvist, og der træffes afgørelse om sagens realitet, Kommissionen dømmes til at betale morarenter af denne erstatning, beregnet ud fra ECB's refinansieringssats, forhøjet med tre og et halvt procentpoint, fra datoen for anlæggelsen af søgsmålet, dvs. den 31. marts 2017, og indtil der sker faktisk betaling af disse renter.
- Kommissionen tilpligtes at betale sagsomkostningerne i begge instanser.

- 42 Kommissionen har nedlagt påstand om, at kontraappellen afvises fra realitetsbehandling eller subsidiært forkastes som ugrundet, og at Printeos tilpligtes at betale de dermed forbundne omkostninger.

Appellen

- 43 Kommissionen har til støtte for sin appel fremsat fem anbringender, hvoraf det med det første gøres gældende, at Retten tilsidesatte retten til forsvar og princippet *ne ultra petita*, det med det andet gøres gældende, at der skete en urigtig fortolkning af artikel 266 TEUF, det med det tredje gøres gældende, at Retten undlod at tage hensyn til de nye retlige rammer på konkurrenceområdet, det med det fjerde gøres gældende, at der blev begået en retlig fejl med hensyn til betingelserne for, at Unionen kunne ifalde ansvar uden for kontraktforhold, og det med det femte gøres gældende, at der skete en tilsidesættelse af legalitetsprincippet og af retssikkerhedsprincippet.
- 44 Der skal først foretages en undersøgelse af det første anbringende, derefter skal der ske en samlet undersøgelse af det andet og det tredje anbringende, dernæst skal det femte anbringende undersøges, og til sidst skal det fjerde anbringende undersøges.

Det første anbringende, hvormed det gøres gældende, at Retten tilsidesatte retten til forsvar og princippet *ne ultra petita*

Parternes argumentation

- 45 Kommissionen har med sit første anbringende gjort gældende, at Retten begik en retlig fejl og tilsidesatte denne institutions ret til forsvar ved at tillade Printeos at ændre sagsgenstanden. Den har anført, at Printeos under hele sagen for Retten og indtil fasen med spørgsmål under retsmødet påstod Kommissionen dømt til at betale selskabet et beløb, som det betegnede som »udligningsrenter«. Det var først som svar på et spørgsmål herom fra Retten, at Printeos ændrede betegnelsen på dette beløb til »morarenter«.
- 46 Kommissionen er følgelig af den opfattelse, at Retten ved at agere således tilsidesatte Domstolens praksis angående EU-retsinstansernes pligt til at undersøge en parts påstande således som formuleret i partens processkrifter, uden at ændre genstanden for eller substansen i disse påstande, og Retten traf derfor afgørelse *ultra petita*.
- 47 Printeos har anerkendt, at selskabet på Rettens udtrykkelige anmodning ændrede betegnelsen på de renter, det gjorde krav på i sit søgsmål, men har understreget, at der alene var tale om en simpel ændring af den juridiske betegnelse for de renter, som det nedlagde påstand om, uden indflydelse på den påstand i selskabets stævning, der gik ud på betaling af 184 592,95 EUR, dvs. nøjagtigt det beløb, som er nævnt i den appellerede doms konklusion.

Domstolens bemærkninger

- 48 Det skal fastslås, at Printeos med sit søgsmål for Retten påstod Kommissionen dømt til at betale dette selskab et beløb på 184 592,95 EUR for renter, som selskabet betegnede som »udligningsrenter«, og som det hævdede at have ret til for perioden fra datoen for den midlertidige betaling af den bøde, som selskabet blev pålagt ved 2014-afgørelsen, og indtil datoen for Kommissionens tilbagebetaling af dette bødebæbeløb.
- 49 Som det fremgår af den appellerede doms præmis 32, bekræftede Printeos dog som svar på Rettens mundtlige spørgsmål under retsmødet, at ordet »udligningsrenter«, der blev brugt i dets søgsmål, skulle forstås som en henvisning til »morarenter« som omhandlet i dom af 12. februar 2015, Kommissionen mod IPK International (C-336/13 P, EU:C:2015:83, præmis 30).

- 50 Ifølge Kommissionen, der i denne henseende bl.a. har støttet sig på dom af 7. juni 2018, Ori Martin mod Den Europæiske Unions Domstol (C-463/17 P, EU:C:2018:411, præmis 18), godkendte Retten – ved at tillade Printeos' omkvalificering af de renter, som selskabet gjorde krav på – en forbudt ændring af sagsgenstanden, hvilket var i strid med Kommissionens ret til forsvar, og som følge heraf traf Retten afgørelse *ultra petita*.
- 51 Denne argumentation kan ikke tiltrædes. Det fremgår af den appellerede dom, at Retten rent faktisk overholdt den pligt, der henvises til i præmis 18 i dom af 7. juni 2018, Ori Martin mod Den Europæiske Unions Domstol (C-463/17 P, EU:C:2018:411), og som går ud på at undersøge de forskellige påstande og anbringender, som en sagsøger har fremsat, således som formuleret i dennes processkrifter, uden at ændre genstanden for eller substansen i disse påstande.
- 52 Da Retten tilkendte Printeos de renter, som Retten betegnede som »morarenter«, støttede den sig således alene på de faktiske omstændigheder, som Printeos havde fremført i sin stævning, dvs. den midlertidige betaling af den omhandlede bøde, annullationen af 2014-afgørelsen ved dom af 13. december 2016, Printeos m.fl. mod Kommissionen (T-95/15, EU:T:2016:722), og Kommissionens pligt til på datoen for afsigelsen af denne dom at tilbagebetale den midlertidigt betalte bøde.
- 53 Retten tilkendte endvidere, i renter, Printeos nøjagtigt det beløb, som selskabet gjorde krav på i sit søgsmål. Som det fremgår af den appellerede doms præmis 74, afviste Retten en anmodning fra Printeos om forhøjelse af den rentesats, der skulle anvendes til beregning af de krævede renter, i forhold til den sats, der var nedlagt påstand om i selskabets stævning, som værende indgivet for sent og i strid med princippet om, at parternes påstande ikke kan ændres (uforanderlighedsprincippet).
- 54 Ganske vist gav Retten de af Printeos krævede renter en anden betegnelse end den, som dette selskab havde anvendt. Herved anvendte Retten dog blot den juridiske betegnelse, der forekom denne at være korrekt ud fra de faktiske omstændigheder, som Printeos havde anført, jf. princippet om *iura novit curia*.
- 55 Det fremgår i denne forbindelse af Domstolens praksis, at pligten til at betale morarenter tilsigter at yde en fast kompensation for ikke at kunne råde over en fordring og at tilskynde debitor til hurtigst muligt at opfylde sin pligt til at betale denne fordring (jf. i denne retning dom af 12.2.2015, Kommissionen mod IPK International, C-336/13 P, EU:C:2015:83, præmis 30). En sådan pligt kan kun komme på tale, når hovedfordringen lyder på et bestemt beløb, eller beløbet i det mindste kan bestemmes på grundlag af objektive oplysninger, der er godtgjort.
- 56 Med hensyn til udligningsrenter tilsigter denne kategori af renter at kompensere for den tid, der medgår frem til retsinstanternes fastsættelse af skadesbeløbet, uanset enhver forsinkelse, der kan tilskrives debitor. Denne kategori af renter henhører derfor under tvister om Unionens ansvar uden for kontraktforhold som omhandlet i artikel 266, stk. 2, TEUF og artikel 340 TEUF (dom af 12.2.2015, Kommissionen mod IPK International, C-336/13 P, EU:C:2015:83, præmis 37).
- 57 Eftersom Retten fandt, at de faktiske omstændigheder, som Printeos havde fremført i sit søgsmål – såfremt de måtte anses for godtgjort – begrundede, at Kommissionen blev dømt til at betale dette selskab det beløb, som det havde krævet i morarenter i den forstand, hvori begrebet er anvendt i den retspraksis, der er nævnt i nærværende doms præmis 55, kunne Retten uden at tilsidesætte princippet *ne ultra petita* omkvalificere påstanden om betaling af dette beløb som gående på betaling af morarenter, hvilket Printeos i øvrigt selv bekræftede som svar på et spørgsmål fra Retten.
- 58 Selv om en domstol kun må træffe afgørelse vedrørende parternes påstande, idet det tilkommer dem at fastlægge tvistens rammer, kan den således ikke være fuldstændig bundet af de argumenter, som parterne har fremført til støtte for deres krav, da den i modsat fald kan tænkes at blive nødsaget til at

basere sin afgørelse på urigtige retlige betragtninger (dom af 21.9.2010, Sverige m.fl. mod API og Kommissionen, C-514/07 P, C-528/07 P og C-532/07 P, EU:C:2010:541, præmis 65 og den deri nævnte retspraksis).

- 59 Omstændighederne i den foreliggende sag adskiller sig således fra omstændighederne i den sag, der lå til grund for dom af 7. juni 2018, Ori Martin mod Den Europæiske Unions Domstol (C-463/17 P, EU:C:2018:411), som Kommissionen har henvist til. Som det fremgår af den nævnte doms præmis 23, undersøgte Retten i denne sag spørgsmålet om, hvorvidt sagsøgte havde begået en anden uregelmæssighed end den, som sagsøgeren havde anført i sit søgsmål.
- 60 Som allerede anført støttede Retten sig i den foreliggende sag derimod udelukkende på de faktiske omstændigheder, som Printeos havde anført, da den tilkendte dette selskab nøjagtigt det beløb, som det gjorde krav på med sit søgsmål. Ved at gøre dette indvilgede Retten ikke i en forbudt ændring af sagsgenstanden under sagens behandling, og den tilsidesatte heller ikke Kommissionens ret til forsvar.
- 61 Følgelig er det første anbringende ugrundet og skal forkastes.

Det andet og det tredje anbringende, hvormed det henholdsvis gøres gældende, at der skete en urigtig fortolkning af artikel 266 TEUF, og at Retten undlod at tage hensyn til de nye retlige rammer på konkurrenceområdet

Parternes argumentation

- 62 Kommissionen har under sit andet anbringende gjort gældende, at Retten begik en retlig fejl ved i den appellerede doms præmis 55 og 56 at fastslå, at artikel 266, stk. 1, TEUF under den konkrete sags omstændigheder pålagde Kommissionen en absolut og ubetinget forpligtelse til at betale morarenter fra datoen for den midlertidige betaling af den omhandlede bøde. Denne fortolkning beroede på en urigtig læsning af såvel Domstolens som Rettens egen praksis.
- 63 Kommissionen har under sit tredje anbringende anført, at det følger af artikel 266 TEUF, at den institution, som har udstedt den annullerede retsakt, har pligt til at gennemføre de til opfyldelse af en annullationsdom nødvendige foranstaltninger. Artikel 90 i den delegerede forordning nr. 1268/2012 udgør en mekanisme til opfyldelse af denne pligt i sager vedrørende bøder, der er blevet pålagt for overtrædelse af konkurrencereglerne. Kommissionen er af den opfattelse, at den fuldt ud efterkom sine forpligtelser efter artikel 266 TEUF, eftersom den vedtog en ny afgørelse efter annullationen af 2014-afgørelsen, og eftersom den anvendte denne delegerede forordnings artikel 90 hvad angik tilbagebetalingen af den omhandlede bøde. Ifølge Kommissionen skal den lære, som kan udledes af dom af 12. februar 2015, Kommissionen mod IPK International (C-336/13 P, EU:C:2015:83), nuanceres i forhold til denne artikel 90, som blev vedtaget efter de faktiske omstændigheder i den sag, der lå til grund for denne dom.
- 64 Kommissionen er af den opfattelse, at den kun skulle have betalt morarenter til Printeos, hvis den efter annullationen af 2014-afgørelsen havde tilbagebetalt den af dette selskab betalte bøde for sent. Retten fejlfortolkede derfor i den appellerede doms præmis 67 essensen af og formålet med morarenter, som er at tilskynde debitor til at opfylde sin betalingspligt uden forsinkelse. Retten sammenblandede morarenter og udligningsrenter, hvilket den appellerede doms præmis 56 vidner om, og foretog i denne doms præmis 32 en urigtig læsning af præmis 30 i dom af 12. februar 2015, Kommissionen mod IPK International (C-336/13 P, EU:C:2015:83). Kommissionen har i denne henseende fremhævet, at den kun ville have været forpligtet til at betale udligningsrenter, i tilfælde af at der var sket en pengeforringelse mellem datoen for betaling af denne bøde og datoen for bødens tilbagebetaling. I den konkrete sag var der imidlertid ikke sket en sådan forringelse.

65 Printeos har bestridt Kommissionens argumentation og erklæret, at selskabet opretholder den ulovlighedsindsigelse mod artikel 90 i den delegerede forordning nr. 1268/2012, som det fremsatte for Retten.

Domstolens bemærkninger

66 Det fremgår af Domstolens praksis, at når der er opkrævet beløb i strid med EU-retten, indebærer denne ret en pligt til at tilbagebetale disse beløb med renter (jf. i denne retning dom af 19.7.2012, Littlewoods Retail m.fl., C-591/10, EU:C:2012:478, præmis 26).

67 Dette er bl.a. tilfældet, når der er opkrævet beløb på grundlag af en EU-retsakt, der er erklæret ugyldig eller ophævet af Unionens retsinstanser (jf. i denne retning dom af 18.1.2017, Wortmann, C-365/15, EU:C:2017:19, præmis 37 og den deri nævnte retspraksis).

68 Hvad navnlig angår EU-retsinstansernes annullation af en retsakt, der har indebåret en betaling af et beløb til Unionen, har Domstolen fastslået, at betalingen af morarenter er en foranstaltning til opfyldelse af annullationsdommen som omhandlet i artikel 266, stk. 1, TEUF, idet den tilsigter at yde en fast kompensation for ikke at kunne råde over en fordring og at tilskynde debitor til at opfylde annullationsdommen hurtigst muligt (dom af 12.2.2015, Kommissionen mod IPK International, C-336/13 P, EU:C:2015:83, præmis 30).

69 Følgelig begik Retten ikke nogen retlig fejl ved, i den appellerede doms præmis 55 og 56, i det væsentlige at fremføre de samme betragtninger som dem, der er fremført i nærværende doms præmis 66-68.

70 Med hensyn til Kommissionens argument angående artikel 90 i den delegerede forordning nr. 1268/2012 skal det – som Retten gjorde det i den appellerede doms præmis 61 – bemærkes, at en bestemmelse i den afledte ret skal fortolkes i overensstemmelse med bestemmelserne i den primære ret, bl.a. artikel 266 TEUF.

71 Følgelig var det med rette, at Retten i den appellerede doms præmis 66 fandt, at denne artikel 90 ikke forhindrede Kommissionen i at opfylde sin forpligtelse til at betale morarenter.

72 Artikel 90, stk. 2, i den delegerede forordning nr. 1268/2012 bestemmer således, at Kommissionen investerer de foreløbigt inkasserede beløb i finansielle aktiver, hvorved den garanterer pengenes sikkerhed og likviditet, samtidigt med at den sigter mod at opnå et positivt afkast. Endvidere følger det af denne artikels stk. 4, litra a), at de uberettiget inddrevne beløb tilbagebetales med renter, hvis den pågældende bøde eller tvangsbøde, når alle retsmidler er udtømt, er annulleret eller reduceret.

73 Det følger således ikke af artikel 90 i den delegerede forordning nr. 1268/2012, at Kommissionen, når den er forpligtet til at tilbagebetale det foreløbigt inkasserede bødebeløb, under alle omstændigheder er fritaget for pligten til at tillægge dette beløb morarenter.

74 Hvis de påløbne »renter«, som Kommissionen i henhold til denne artikels stk. 4 er forpligtet til at betale den pågældende samtidigt med tilbagebetalingen af den kapital, som vedkommende uretmæssigt har betalt, er lig med eller højere end de morarenter, der skal betales af denne kapital, skal Kommissionen ganske vist ikke ud over de påløbne renter betale morarenter til den pågældende.

75 Dette er dog ikke tilfældet i den situation, hvor det påløbne rentebeløb er lavere end det skyldige morarentebeløb, eller der endog ikke er påløbet nogen renter, idet afkastet af den investerede kapital har været negativt.

- 76 I denne situation er Kommissionen, for at opfylde sin forpligtelse efter artikel 266 TEUF, forpligtet til at betale vedkommende differencen mellem de påløbne »renter« som omhandlet i artikel 90, stk. 4, i den delegerede forordning nr. 1268/2012, og de skyldige morarenter for perioden fra datoen for betalingen af det pågældende beløb til datoen for beløbets tilbagebetaling.
- 77 Da det er ubestridt, at Kommissionens investering af det bødebeløb, som Printeos havde betalt til opfyldelse af 2014-afgørelsen, ikke gav renter, var det i den konkrete sag med rette, at Retten fastslog, at Kommissionen var forpligtet til at lægge renter til tilbagebetalingen af dette beløb til Printeos efter annullationen af denne afgørelse, uden at artikel 90 i den delegerede forordning nr. 1268/2012 var til hinder herfor.
- 78 Det var ligeledes med rette, at Retten kvalificerede disse renter som »morarenter«. Der var således tale om renter, der skulle ledsage betalingen af en hovedfordring lydende på et bestemt beløb, nemlig det bødebeløb, som Printeos var blevet pålagt ved 2014-afgørelsen, og som dette selskab havde betalt midlertidigt, og som skulle tilbagebetales selskabet efter annullationen af denne afgørelse. Som det fremgår af den retspraksis, der er nævnt i nærværende doms præmis 55, er de renter, der skal betales i en sådan situation, morarenter.
- 79 I modsætning til, hvad Kommissionen har hævdet, sammenbandede Retten således ikke i den appellerede dom morarenter og udligningsrenter. Eftersom den hovedfordring, der skulle tilbagebetales Printeos, lød på et bestemt beløb og ikke skulle underkastes en domstolsvurdering, følger det af den retspraksis, der er nævnt i nærværende doms præmis 56, at der ikke i den konkrete sag kunne være tale om betaling af udligningsrenter.
- 80 Ovenstående betragtninger modsiges ikke af dom af 5. september 2019, Den Europæiske Union mod Guardian Europe og Guardian Europe mod Den Europæiske Union (C-447/17 P og C-479/17 P, EU:C:2019:672), som Kommissionen har henvist til i sine processkrifter.
- 81 Det fremgår af denne doms præmis 56, at med henblik på fastlæggelsen af størrelsen af det morarentebeløb, som skal betales til en virksomhed, der har betalt en bøde, som Kommissionen havde pålagt, skal denne institution, efter annullationen af denne bøde, anvende den sats, der er fastsat hertil i den delegerede forordning nr. 1268/2012. Der er imidlertid ikke tale om en henvisning til denne forordnings artikel 90, hvori der ikke angives nogen rentesats, men til den nævnte forordnings artikel 83, hvori er fastsat rentesatsen for de fordringer, der ikke tilbagebetales inden for tidsfristen.
- 82 Det skal i øvrigt bemærkes, at i den sag, der lå til grund for dom af 5. september 2019, Den Europæiske Union mod Guardian Europe og Guardian Europe mod Den Europæiske Union (C-447/17 P og C-479/17 P, EU:C:2019:672), havde Kommissionen – som det fremgår af denne doms præmis 54 – vedtaget en afgørelse om tilbagebetaling til den pågældende virksomhed af den del af bøden, som EU's retsinstanter havde annulleret, med tillæg af morarenter, hvis beløb ikke var blevet anfægtet af denne virksomhed.
- 83 Domstolen skulle alene afgøre, om denne manglende anfægtelse forhindrede den nævnte virksomhed i at anlægge et erstatningssøgsmål med henblik på at opnå erstatning for det tab, der fulgte af fratagelsen af rådigheden over det med urette betalte beløb, som ikke var dækket af det beløb, der svarede til de morarenter, som Kommissionen skulle betale, hvilket spørgsmål Domstolen besvarede benægtende (dom af 5.9.2019, Den Europæiske Union mod Guardian Europe og Guardian Europe mod Den Europæiske Union, C-447/17 P og C-479/17 P, EU:C:2019:672, præmis 64).
- 84 Der kan heller ikke gives Kommissionen medhold i argumentet om, at denne institutions pligt til at tilbagebetale den midlertidigt betalte bøde først opstod på datoen for afsigelsen af dommen om annullation af denne bøde, således at morarenter beregnet fra datoen for den midlertidige betaling af

denne bøde ikke kan udgøre en tilskyndelse »til at opfylde annullationsdommen hurtigst muligt« som omhandlet i præmis 30 i dom af 12. februar 2015, Kommissionen mod IPK International (C-336/13 P, EU:C:2015:83).

- 85 For det første er denne tilskyndelse kun et af de to formål med betaling af morarenter, som Domstolen nævnte i denne dom. Med tilkendelsen af morarenter fra datoen for den midlertidige betaling af den pågældende bøde forfølges imidlertid det andet formål, som Domstolen nævnte, nemlig at yde en fast compensation til den virksomhed, der har betalt denne bøde, for fratagelsen af rådigheden over sine midler i perioden fra datoen for den midlertidige betaling af den nævnte bøde til datoen for tilbagebetalingen af denne bøde.
- 86 For det andet udgør pligten til ved annullation af en afgørelse, der har indebåret en midlertidig betaling af et beløb – såsom en bøde pålagt for overtrædelse af konkurrencereglerne – at tilbagebetale det betalte beløb med tillæg af morarenter beregnet fra datoen for betalingen af dette beløb, en tilskyndelse for den pågældende institution til at udvise en særlig agtpågivenhed i forbindelse med vedtagelsen af sådanne afgørelser, som for en privatperson kan medføre en forpligtelse til straks at betale anselige beløb.
- 87 Det følger af samtlige ovenstående betragtninger, at det andet og det tredje anbringende er ugrundede, og at de skal forkastes.

Det femte anbringende, hvormed det gøres gældende, at der skete en tilsidesættelse af legalitetsprincippet og af retssikkerhedsprincippet

Parternes argumentation

- 88 Kommissionen har med sit femte anbringende gjort gældende, at Retten begik en retlig fejl og tilsidesatte legalitetsprincippet og retssikkerhedsprincippet ved at fastslå, at denne institution var forpligtet til at betale Printeos renter af det bødebeløb, der skulle tilbagebetales, beregnet på et andet grundlag end det, der var fastsat i artikel 2, stk. 3, andet afsnit, i 2014-afgørelsen. Kommissionen har fremhævet, at denne bestemmelse ikke blev anfægtet af Printeos og derfor var endelig. Den har endvidere gentaget den argumentation, der er fremført under det tredje og det fjerde anbringende, ifølge hvilken den ikke er forpligtet til at betale renter til Printeos, eftersom den umiddelbart efter annullationen af 2014-afgørelsen tilbagebetalte den af Printeos betalte bøde, og eftersom der ikke var sket nogen pengeforringelse i løbet af perioden fra datoen for betalingen af denne bøde til datoen for tilbagebetalingen af bøden.
- 89 Printeos har anfægtet Kommissionens argumentation og er af den opfattelse, at det femte anbringende skal forkastes.

Domstolens bemærkninger

- 90 Af de grunde, der er gennemgået under behandlingen af det andet og det tredje anbringende, skal den argumentation indledningsvis forkastes, hvormed Kommissionen har anført, dels at den omgående tilbagebetalte den af Printeos betalte bøde efter annullationen af 2014-afgørelsen, dels at der angiveligt ikke var sket nogen pengeforringelse mellem datoen for betalingen af denne bøde og datoen for dens tilbagebetaling. Der er således alene tale om en gentagelse af de argumenter, der allerede er blevet behandlet og forkastet i forbindelse med analysen af disse to anbringender.

- 91 Der kan heller ikke gives Kommissionen medhold i argumentet om, at eftersom artikel 2, stk. 3, andet afsnit, i 2014-afgørelsen hverken blev anfægtet af Printeos eller annulleret af Retten, er Kommissionen kun forpligtet til at betale dette selskab renter på de betingelser, der er fastsat i artikel 90 i den delegerede forordning nr. 1268/2012, som er nævnt i denne artikel 2, stk. 3, andet afsnit.
- 92 Det skal bemærkes, at artikel 2, stk. 3, andet afsnit, i 2014-afgørelsen alene angår de betingelser, hvorefter en virksomhed, der er omhandlet i denne afgørelse, i tilfælde af, at den har anlagt sag, skal dække bødebeløbet fra forfaldsdagen enten ved at stille en finansiell garanti, som kan accepteres, eller ved midlertidigt at betale bødebeløbet i overensstemmelse med artikel 90 i den delegerede forordning nr. 1268/2012. Denne afgørelse vedrører derfor ikke de betingelser, hvorpå Kommissionen i tilfælde af annulation af nævnte afgørelse skal tilbagebetale det bødebeløb, som den nævnte virksomhed har betalt midlertidigt, med tillæg af renter.
- 93 Desuden begrænser artikel 2, stk. 3, andet afsnit, i 2014-afgørelsen sig til at gentage, hvad der allerede følger af artikel 90 i den delegerede forordning nr. 1268/2012. Som det fremgår af nærværende doms præmis 71, kan denne sidstnævnte artikel imidlertid ikke fritage Kommissionen for sin pligt til at betale morarenter til en virksomhed i Printeos' situation.
- 94 Kommissionens pligt til ved annulation af en afgørelse om pålæggelse af en bøde for overtrædelse af konkurrencereglerne at tilbagebetale det midlertidigt betalte bødebeløb, med tillæg af morarenter for perioden fra datoen for den midlertidige betaling af denne bøde til datoen for bødens tilbagebetaling, følger således – som det fremgår af nærværende doms præmis 68 – direkte af artikel 266 TEUF.
- 95 Det følger heraf, at Kommissionen ikke har beføjelse til ved en individuel afgørelse at fastsætte de betingelser, hvorpå den skal betale morarenter i tilfælde af annulation af den afgørelse, hvorved der er pålagt en bøde, som er blevet betalt midlertidigt.
- 96 Det femte anbringende skal følgelig forkastes som ugrundet.

Det fjerde anbringende, hvormed det gøres gældende, at der blev begået en retlig fejl med hensyn til betingelserne for, at Unionen kunne ifalde ansvar uden for kontraktforhold

Parternes argumentation

- 97 Kommissionen har med sit fjerde anbringende gjort gældende, at Retten begik en retlig fejl ved at fastslå, at afslaget på at betale renter af det Printeos pålagte bødebeløb for perioden fra datoen for den midlertidige betaling af denne bøde til datoen for dens tilbagebetaling udgjorde en tilstrækkeligt kvalificeret tilsidesættelse af artikel 266 TEUF, der havde påført Printeos et bestemt og kvantificerbart tab, som denne institution var forpligtet til at erstatte.
- 98 Kommissionen har i denne sammenhæng gentaget den argumentation, der er fremført under de øvrige appelanbringender, ifølge hvilken Retten dels støttede sig på en urigtig fortolkning af artikel 266 TEUF og ikke tog tilstrækkeligt hensyn til artikel 90 i den delegerede forordning nr. 1268/2012 og til artikel 2, stk. 3, andet afsnit, i 2014-afgørelsen, som Printeos ikke har anfægtet, og der dels ikke skete nogen pengeforringelse mellem datoen for betalingen af den omhandlede bøde og datoen for tilbagebetalingen af bøden.
- 99 Kommissionen har tilføjet, at Printeos under alle omstændigheder ikke har godtgjort, at selskabet har lidt et tab som følge af den midlertidige betaling af den bøde, som det blev pålagt ved 2014-afgørelsen. Navnlig gjorde Printeos ikke under den administrative procedure gældende, at selskabet var ude af stand til at betale denne bøde, og det påviste heller ikke, at det var af denne grund, at det måtte benytte sig af en ekstern finansiering. Kommissionen har hertil anført, at den – i

modsætning til, hvad der er angivet i den appellerede doms præmis 73 – ikke på noget tidspunkt accepterede det erstatningsbeløb, som Printeos gjorde krav på, og så meget desto mindre heller ikke det grundlag, på hvilket selskabet gjorde krav på dette beløb.

- 100 Printeos har bestridt Kommissionens argumentation og er af den opfattelse, at det fjerde anbringende skal forkastes.

Domstolens bemærkninger

- 101 Indledningsvis skal det bemærkes, at eftersom Kommissionen under det fjerde anbringende har gentaget argumenter, som den allerede har fremsat under de øvrige appelanbringender, der allerede er blevet behandlet, skal disse argumenter forkastes med den samme begrundelse som den, der begrundede forkastelsen af disse anbringender.
- 102 Følgelig skal der alene ske en behandling af de argumenter, hvormed Kommissionen har gjort gældende, at dens undladelse af at betale morarenter til Printeos ikke udgør en tilstrækkeligt kvalificeret tilsidesættelse af artikel 266 TEUF og ikke har påført dette selskab noget tab.
- 103 Det skal i denne forbindelse påpeges, at det følger af Domstolens faste praksis, at når en EU-institution råder over et stærkt begrænset eller intet skøn, kan selve den omstændighed, at der er begået en overtrædelse af EU-retten, være tilstrækkelig til, at der foreligger en tilstrækkeligt kvalificeret tilsidesættelse af denne ret, som kan medføre, at Unionen ifalder ansvar uden for kontraktforhold (dom af 4.7.2000, Bergaderm og Goupil mod Kommissionen, C-352/98 P, EU:C:2000:361, præmis 44, og af 19.4.2007, Holcim (Deutschland) mod Kommissionen, C-282/05 P, EU:C:2007:226, præmis 47).
- 104 Det fremgår af nærværende doms præmis 67 og 68, at Kommissionen efter annulationen af 2014-afgørelsen var forpligtet til at tilbagebetale Printeos det midlertidigt betalte bødebeløb med tillæg af morarenter, og at den ikke havde nogen skønsmargen med hensyn til hensigtsmæssigheden i at betale sådanne renter.
- 105 Idet Kommissionen undlod at betale sådanne renter til Printeos, er det i øvrigt åbenbart, at dette selskab har lidt et tab svarende til beløbet af de ikke-modtagne renter. Retten begik derfor ikke nogen retlig fejl, da den dømte Kommissionen til at betale dette beløb.
- 106 Det følger af ovenstående betragtninger, at det fjerde anbringende er ugrundet og skal forkastes, ligesom appellen i sin helhed skal forkastes.

Kontraappellen

Parternes argumentation

- 107 Printeos har anført, at Retten, da den i den appellerede doms præmis 76 og 77 tog stilling til selskabets anden påstand, besluttede først at tilkende det morarenter – beregnet ud fra ECB's refinansieringssats, forhøjet med tre og et halvt procentpoint – af beløbet på 184 592,95 EUR fra afsigelsen af denne dom og indtil Kommissionen havde betalt det fulde erstatningsbeløb, og ikke, som selskabet gjorde krav på, fra den 1. februar 2017, som var datoen for tilbagebetalingen af den omhandlede bøde.
- 108 Ifølge Printeos burde Retten imidlertid – med den samme begrundelse som den, der er angivet i den appellerede dom i forhold til de morarenter, der skulle anvendes på det bødebeløb, som skulle tilbagebetales – have dømt Kommissionen til at betale morarenter af erstatningen på 184 592,95 EUR fra datoen for tilbagebetalingen af den med urette betalte bøde, eller senest fra datoen for sagsanlægget, dvs. den 31. marts 2017.

- 109 Printeos har derfor nedlagt påstand om at få tilkendt morarenter, til ECB's refinansieringssats, forhøjet med tre og et halvt procentpoint, af beløbet på 184 592,95 EUR fra datoen for indleveringen af stævningen i sag T-201/17, dvs. den 31. marts 2017.
- 110 Kommissionen har principalt anført, at kontraappellen skal afvises fra realitetsbehandling, da den indebærer en ændring af de påstande, som Printeos fremsatte for Retten.
- 111 Kommissionen er under alle omstændigheder af den opfattelse, at kontraappellen er ugrundet og skal forkastes, idet Printeos af de grunde, der er redegjort for i denne institutions appel, ikke har ret til renter. Kommissionen har tilføjet, at det er med urette, at Printeos har hævdet, at beløbet på 184 592,95 EUR var opgjort, eftersom det eneste beløb, som forud for sagsanlægget ved Retten var opgjort og bestemt, var det bødebeløb, som Printeos havde betalt midlertidigt. De renter, som dette beløb kunne have genereret, er derfor alene blevet fastsat i den appellerede dom, og i øvrigt på en forkert måde.
- 112 Ifølge Kommissionen er de renter, som Printeos krævede under sin anden påstand nedlagt for Retten, renters renter. Det fremgår imidlertid af dom af 12. februar 2015, Kommissionen mod IPK International (C-336/13 P, EU:C:2015:83, præmis 54 og 76), at en kapitalisering af renter ikke er berettiget.

Domstolens bemærkninger

- 113 Den af Kommissionen fremsatte formalitetsindsigelse mod kontraappellen skal straks forkastes.
- 114 Som det fremgår af den appellerede dom, påstod Printeos således med sin anden påstand for Retten Kommissionen dømt til at betale selskabet renter af beløbet på 184 592,95 EUR for perioden fra den 1. februar 2017 og indtil datoen for den faktiske betaling af dette beløb.
- 115 Denne periode inkluderer perioden fra den 31. marts 2017, som var datoen for Printeos' sagsanlæg ved Retten, og indtil datoen for den faktiske betaling af det hovedbeløb, som blev krævet ved dette søgsmål.
- 116 Det følger heraf, at Printeos ikke har ændret sagsgenstanden, som den forelå for Retten, ved at nedlægge påstand for Domstolen om, efter delvis ophævelse af den appellerede dom, at dømme Kommissionen til at betale renter af beløbet på 184 592,95 EUR for den periode, der er angivet i den foregående præmis. Printeos har blot frafaldet en del af sin anden påstand for Retten, nemlig den del, der angik betalingen af renter for perioden fra den 1. februar til den 31. marts 2017.
- 117 Kontraappellen er derfor egnet til påkendelse og skal realitetsbehandles. Da Printeos udelukkende har anfægtet Rettens forkastelse af selskabets påstand om betaling af renter af det hovedbeløb, det krævede med sit søgsmål, for perioden fra den 31. marts 2017, som var datoen for selskabets sagsanlæg ved Retten, skal der dog alene tages hensyn til denne periode.
- 118 Det skal bemærkes, at Retten i den appellerede doms præmis 76 angav, at Printeos skulle tilkendes morarenter til ECB's refinansieringssats, forhøjet med tre og et halvt procentpoint, fra afsigelsen af denne dom og indtil datoen for Kommissionens betaling af det fulde erstatningsbeløb, idet Retten citerede dom af 10. januar 2017, Gascogne Sack Deutschland og Gascogne mod Den Europæiske Union (T-577/14, EU:T:2017:1, præmis 178 og 179).
- 119 Retten tilføjede i den appellerede doms præmis 77, at Printeos' anden påstand skulle forkastes, for så vidt som den omfattede tilkendelse af morarenter fra den 1. februar 2017.

- 120 Det må derfor fastslås, at Retten – ud over henvisningen til præmis 178 og 179 i dom af 10. januar 2017, *Gascogne Sack Deutschland og Gascogne mod Den Europæiske Union* (T-577/14, EU:T:2017:1) – ikke gav nogen begrundelse for forkastelsen af den af Printeos nedlagte påstand, der er omtalt i nærværende doms foregående præmis. Som det fremgår af præmis 171-173 i dom af 10. januar 2017, *Gascogne Sack Deutschland og Gascogne mod Den Europæiske Union* (T-577/14, EU:T:2017:1), vedrører denne dom imidlertid et andet tilfælde end det, der er omfattet af denne sag, for så vidt som der i denne dom var blevet tilkendt udligningsrenter fra datoen for sagsanlægget, således at det ikke var berettiget at tilkende morarenter for den samme periode.
- 121 I præmis 54 og 76 i dom af 12. februar 2015, *Kommissionen mod IPK International* (C-336/13 P, EU:C:2015:83), udelukkede Domstolen – i modsætning til, hvad Kommissionen har gjort gældende – i øvrigt ikke i ethvert tilfælde en kapitalisering af de renter, som en EU-institution skal betale, men begrænsede sig til at konstatere, at der ikke var nogen særlige forhold i den sag, der lå til grund for denne dom, som kunne begrunde en sådan kapitalisering.
- 122 For det første skal det i den foreliggende sag imidlertid fastslås, at Kommissionens forpligtelse til at lægge morarenter til tilbagebetalingen af det bødebeløb, som Printeos havde betalt midlertidigt, følger af artikel 266 TEUF og af Domstolens hertil knyttede praksis, bl.a. dom af 12. februar 2015, *Kommissionen mod IPK International* (C-336/13 P, EU:C:2015:83, præmis 31 og 71).
- 123 For det andet fremgår det af den appellerede doms præmis 22 og 25, at Printeos tydeligt havde mindet Kommissionen om denne institutions forpligtelser ifølge artikel 266 TEUF og den hertil knyttede praksis, og at selskabet ikke blot havde anmodet om tilbagebetaling af det bødebeløb, som det havde betalt midlertidigt, men også om betaling af renter af dette beløb fra datoen for betaling af dette beløb og indtil datoen for dets tilbagebetaling. Kommissionen afslog dog at betale sådanne renter og begrænsede sig til at tilbagebetale dette bødebeløb.
- 124 Disse særlige forhold i den foreliggende sag begrundede en kapitalisering af de renter, som Printeos krævede ved sit søgsmål for Retten. Uden en sådan kapitalisering ville Printeos således ikke på nogen måde få erstatning for, at selskabet i perioden fra datoen for sit sagsanlæg til datoen for afsigelsen af den appellerede dom var frataget rådigheden over det rentebeløb, som det i henhold til artikel 266 TEUF havde ret til at få udbetalt samtidigt med tilbagebetalingen af det bødebeløb, som det havde betalt midlertidigt til Kommissionen, og det selv om selskabet tydeligt havde anmodet Kommissionen om betaling af sådanne renter, hvilke denne institution uretmæssigt havde afslået at betale.
- 125 Det følger heraf, at Retten begik en retlig fejl ved i den appellerede doms præmis 77 at forkaste Printeos' anden påstand for perioden fra den 31. marts 2017.
- 126 Følgelig skal kontraappellen tages til følge, og punkt 2 i den appellerede doms konklusion skal ophæves.

Søgsmålet for Retten

- 127 I overensstemmelse med artikel 61, stk. 1, i statutten for Den Europæiske Unions Domstol kan Domstolen, når den ophæver den af Retten truffene afgørelse, selv træffe endelig afgørelse, hvis sagen er moden til påkendelse.
- 128 Dette er tilfældet i den foreliggende sag hvad angår den anden påstand i Printeos' søgsmål.

- ¹²⁹ Af de grunde, der er redegjort for i nærværende doms præmis 122-124, skal den anden påstand i Printeos' søgsmål tages til følge, og dette selskab skal tilkendes morarenter af beløbet på 184 592,95 EUR fra den 31. marts 2017 indtil datoen for Kommissionens betaling af det fulde erstatningsbeløb og til ECB's refinansieringssats, forhøjet med tre og et halvt procentpoint, i analogi med artikel 83, stk. 2, litra b), i den delegerede forordning nr. 1268/2012.

Sagsomkostninger

- ¹³⁰ I henhold til artikel 184, stk. 2, i Domstolens procesreglement træffer Domstolen afgørelse om sagsomkostninger, såfremt appellen tages til følge, og Domstolen selv endeligt afgør sagen. Ifølge procesreglementets artikel 138, stk. 1, som i medfør af dets artikel 184, stk. 1, ligeledes finder anvendelse i appelsager, pålægges det den tabende part at betale sagsomkostningerne, hvis der er nedlagt påstand herom.
- ¹³¹ Da Printeos har nedlagt påstand om, at Kommissionen pålægges at betale sagsomkostningerne, og idet Kommissionen har tabt sagen, pålægges det denne institution at bære sine egne omkostninger og at betale de omkostninger, som Printeos har afholdt, både i forbindelse med sagen i første instans i sag T-201/17 og i forbindelse med sagen for Domstolen.

På grundlag af disse præmisser udtaler og bestemmer Domstolen (Fjerde Afdeling):

- 1) Appellen forkastes.**
- 2) Punkt 2 i konklusionen i Den Europæiske Unions Rets dom af 12. februar 2019, Printeos mod Kommissionen (T-201/17, EU:T:2019:81), ophæves.**
- 3) Europa-Kommissionen betaler til Printeos SA renter beregnet ud fra den sats, som er fastsat af Den Europæiske Centralbank for dennes vigtigste refinansieringstransaktioner, forhøjet med tre og et halvt procentpoint, af beløbet på 184 592,95 EUR for perioden fra den 31. marts 2017 og indtil datoen for betalingen af det fulde beløb.**
- 4) Kommissionen bærer sine egne omkostninger både i forbindelse med sagen i første instans i sag T-201/17 og i forbindelse med sagen for Domstolen, og betaler de omkostninger, som Printeos SA har afholdt i forbindelse med disse samme sager.**

Underskrifter